

Vlaams
Parlement

ingediend op **44** (2014) – Nr. 2
14 januari 2015 (2014-2015)

Syntheseverslag

namens de Commissie voor Buitenlands Beleid,
Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking,
Toerisme en Onroerend Erfgoed
uitgebracht door Tine Soens

over het Jaarverslag 2013 van het
Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie

Samenstelling van de commissie:

Voorzitter: de heer Rik Daems.

Vaste leden:

mevrouw Ingeborg De Meulemeester, de heren Marc Hendrickx, Jan Van Esbroeck, Karl Vanlouwe, Karim Van Overmeire, mevrouw Manuela Van Werde;
de dames Sabine de Bethune, Vera Jans, de heren Ward Kennes, Johan Verstreken;
de heren Rik Daems, Herman De Croo;
de dames Tine Soens, Güler Turan;
de heer Wouter Vanbesien.

Plaatsvervangers:

de dames Cathy Coudyser, Caroline Croo, Danielle Godderis-T'Jonck, Sofie Joosen, Ann Soete, Sabine Vermeulen;
de dames Karin Brouwers, Griet Coppé, de heer Joris Poschet, mevrouw Valerie Taeldeman;
de heren Jean-Jacques De Gucht, Marnic De Meulemeester;
de dames Caroline Gennez, Ingrid Lieten;
de heer Bart Caron.

Toegevoegde leden:

de heer Stefaan Sintobin;
de heer Christian Van Eyken.

Documenten in het dossier:

44 (2014) – Nr. 1: Jaarverslag Vlaams Vredesinstituut

INHOUD

I.	Toelichting door de heer Tomas Baum, directeur Vlaams Vredesinstituut	4
1.	Algemene situering	4
2.	Werking van het Vlaams Vredesinstituut	4
3.	Inhoudelijke krijtlijnen	6
3.1.	Herdenking van geweld uit het verleden	6
3.2.	Vredestoets voor het Vlaams buitenlands beleid	6
3.3.	Controle op wapens en wapenhandel	7
3.4.	Omgaan met samenlevingsconflicten	7
3.5.	Vooruitblik op de nieuwe legislatuur	7
II.	Bespreking	8
1.	Vragen en opmerkingen van de leden	8
2.	Antwoorden van de heer Tomas Baum	11
2.1.	Samenstelling van de geledingen van het Vlaams Vredesinstituut	11
2.2.	Stages bij het Vlaams Vredesinstituut	11
2.3.	Selectie van adviesthema's en rechtstreekse adviesvraag vanuit het Vlaams Parlement	11
2.4.	Het Vlaamse Wapenhandeldecreet van 2012	11
2.5.	Herdenking van de Grote Oorlog	12
2.6.	Problematiek van de Syriëgangers	12
	Gebruikte afkortingen	13

In de Commissie voor Buitenlands Beleid, Europese Aangelegenheden, Internationale Samenwerking, Toerisme en Onroerend Erfgoed werd op datum van dinsdag 25 november 2014 het jaarverslag van het Vlaams Instituut voor Vrede en Geweldpreventie over het werkjaar 2013 besproken. Het verslag werd toegelicht door de directeur van het Vlaams Vredesinstituut, de heer Tomas Baum.

I. Toelichting door de heer Tomas Baum, directeur Vlaams Vredesinstituut

1. Algemene situering

De heer *Tomas Baum* licht vooreerst in algemene termen de werking van het Vredesinstituut toe. Geïnspireerd door de eigen regionale geschiedenis, heeft het Vlaams Parlement bijzondere aandacht voor vrede en geweldpreventie. Daarom richtte het in 2004 bij decreet het Vlaams Vredesinstituut op als paraparlementaire instelling. Dit staat sindsdien garant voor duurzame aandacht voor vrede en laat zich concreet leiden door de vraag hoe Vlaanderen vanuit zijn bevoegdheden kan bijdragen aan vrede, bij ons en wereldwijd.

Voor een gedegen antwoord op die vraag is het nodig vredesvraagstukken eerst grondig te bestuderen, vervolgens erover te debatteren en uiteindelijk maatregelen te formuleren. Het hoeft geen betoog dat onafhankelijk en onpartijdig onderzoek over voorwaarden voor vrede en omgang met geweld en conflicten, essentieel is voor zowel de beleidsvoorbereiding, het beleid zelf als de controle erop.

De belangrijkste Vlaamse beleidsdomeinen waarop het instituut werkt, zijn Buitenlandse Handel, Economie, Onderwijs en Cultuur. Het ondersteunt het parlement bij zijn kerntaken – debat voeren, wetgevend werk en controle van de uitvoerende macht – met als focus bijdragen aan vrede en geweldpreventie. In dat verband citeert de heer Baum uit de memorie van toelichting bij het oprichtingsdecreet (*Parl.St.* VI.Parl. 2002-03, nr. 1814/1): "Doordat het Vredesinstituut zijn adviezen rechtstreeks bezorgt aan de Vlaamse volksvertegenwoordiging, willen de indieners van dit voorstel van decreet nadrukkelijk de controlerende bevoegdheid van het Vlaams Parlement versterken."

2. Werking van het Vlaams Vredesinstituut

Vervolgens gaat de heer Baum nader in op de werking van het instituut. Het ondersteunt het Vlaams Parlement, het beleid en maatschappelijke actoren door beleidsgericht onderzoek, door de raad van bestuur gedragen advies, betrouwbare informatie en een dynamische invulling van zijn platformfunctie.

Het heeft daartoe drie complementaire organen: een wetenschappelijk secretariaat met zeven medewerkers, een wetenschappelijke raad die is samengesteld uit acht nationale en internationale experts, en een raad van bestuur met negentien leden, waarin zowel de politieke fracties als de VLIR, de SERV en de vredesbeweging vertegenwoordigd zijn.

Beleidsgericht onderzoek is de centrale opdracht, waarop ook de adviezen steunen. Het jaarverslag geeft een overzicht van het onderzoek dat in 2013 werd uitgevoerd. Het ging onder meer om onderzoek naar controle op wapenhandel, met bijzondere aandacht voor de export naar het Midden-Oosten (naar aanleiding van de Arabische Lente en de hoorzitting daarover in deze commissie), controle op veiligheidstechnologie en de problematiek van doorvoer. Met betrekking tot meer maatschappelijke aspecten van vrede werd over oorlogsherdenking

gewerkt, alsook over vredesopvoeding en onderwijs. Er werd ook een nieuwe onderzoeksrichting aangesneden: geweld in een verstedelijkte context.

De spreker benadrukt dat de kwaliteit van het onderzoek nauwgezet wordt opgevolgd door de wetenschappelijke raad, die elk jaar alle werk nakijkt en daar een verslag over schrijft, dat integraal wordt opgenomen in het jaarverslag van het Vlaams Vredesinstituut. In het jaarverslag 2013 vindt men het terug als hoofdstuk 5. Ook dit jaar was het oordeel globaal positief. Het bevestigt de kwaliteit van het werk en schuift enkele constructieve suggesties naar voren.

Nog in verband hiermee vermeldt de heer Baum tot slot nog dat alle door het instituut in functie van zijn onderzoek verzamelde documentatie ook wordt ontsloten in het Parlementair Informatiecentrum. Er wordt daarbij tevens aan collectieopbouw gedaan rond specifieke, behandelde thema's.

Het mag duidelijk zijn dat de adviesfunctie de meest directe dienstverlening aan het parlement vormt, waarbij de koppeling wordt gemaakt tussen het wetenschappelijke werk en de politieke rol van het instituut. Dit speelt zich af op drie niveaus: vooreerst kennisgaring en wetenschapsopbouw, vervolgens concrete toetsing door participatie van actoren en tot slot normatief denken op iets langere termijn, waarbij de consensus binnen de raad van bestuur van het instituut voor een groot draagvlak zorgt.

Het Vlaams Vredesinstituut verleent advies op eigen initiatief, op verzoek van het Vlaams Parlement, en bij het jaarlijks verslag van de Vlaamse Regering aan het Vlaams Parlement over de buitenlandse wapenhandel. Het jaarverslag 2013 bevat een lijst van de uitgebrachte adviezen. De spreker noemt in dit verband bijvoorbeeld de adviezen over het ATT-verdrag (Arms Trade Treaty), de markering van munitie en over doorvoer. Vroegere adviezen van het instituut gingen over oorlogsherdenking, jongeren en geweld, en vredesopvoeding. En heel binnenkort mag de commissie een advies verwachten over de aanpak van stadsrellen.

Het Vredesinstituut investeert in het delen en valoriseren van zijn onderzoek binnen en buiten het parlement. Het gaat daarbij om duiding, het delen van expertise en het doorgang doen vinden van de aanbevelingen. Daartoe wordt een gamma aan traditionele en innovatieve instrumenten ingezet: van onderzoeksrapport tot factsheet, van docuclip tot twitterbericht, van deelname aan een hoorzitting tot perswerking.

Het Vredesinstituut treedt ook naar buiten. Nog maar vorige week gaf onderzoeker Maarten Van Alstein een lezing over de herdenking van de Eerste Wereldoorlog in Vlaanderen in het Deutsches Historisches Museum in Berlijn, op uitnodiging van de Vlaamse vertegenwoordiging aldaar. Onderzoeker Nils Duquet sprak eerder deze maand Europese stakeholders toe over de controle op vuurwapentrafiëken. Zelf geeft de heer Baum de volgende dag een lezing aan een zestigtal Europese jongeren over het nut en de zin van vredesverdragen.

Het Vredesinstituut stimuleert daarnaast actief de uitwisseling van ideeën en visies tussen politici, beleidsmakers en maatschappelijke actoren. Het streeft er steeds naar om bij presentaties, seminaries, werkbezoeken of workshops parlamentsleden te betrekken. Dit in een soort beurtrol, aangezien er te veel fracties zijn om steeds met iedereen te kunnen deelnemen. Als voorbeelden geeft hij de recente voorstelling van het boek 'Belgische Wapenhandel', het geplande werkbezoek aan Den Haag, en de lopende fototentoonstelling van Jimmy Kets in De Loketten, die het werk van het instituut rond de herdenking van de Eerste Wereldoorlog artistiek in beeld brengt op vraag van het parlement.

Belangrijk is dat het Vredesinstituut bij de invulling van zijn platformfunctie een beroep kan doen op een breed netwerk in Vlaanderen, België en daarbuiten. Zo kan het de internationale kaart trekken en op die manier draagt het meteen ook bij aan de uitstraling van het Vlaams Parlement in binnen- en buitenland. Een bloemlezing uit het jaarverslag 2013 toont samenwerking met het Zweedse onderzoeksinstituut SIPRI, lezingen aan de vier grote Vlaamse universiteiten, lidmaatschap van en samenwerking met het EU Non Proliferation Consortium, een bijdrage aan het European Forum Alpbach en nauwe contacten met het Departement internationaal Vlaanderen. Meer recent werd de Europese exportcontrole uitgelegd aan een delegatie van het bedrijfsleven uit Japan die te gast was, en deed een delegatie van Saoedische diplomaten een beroep op de in het instituut aanwezige expertise daarover.

3. Inhoudelijke krijtlijnen

3.1. Herdenking van geweld uit het verleden

Daarop schetst de heer Baum de grote inhoudelijke krijtlijnen. De herdenking van de Eerste Wereldoorlog is momenteel volop aan de gang. 100 jaar Grote Oorlog is de aanleiding voor tal van projecten en activiteiten op alle beleidsniveaus, doorheen het middenveld en op privaat initiatief. Er is in Vlaanderen een breed draagvlak voor herdenking van het oorlogsverleden in het teken van vrede. Het Vredesinstituut reikt dienaangaande twee richtsnoeren aan. Om te beginnen moeten herdenking en herinnering van oorlog de meerstemmigheid van de geschiedenis laten weerklinken en geen eenheidsgeschiedenis opleggen. Ten tweede ontstaat, om historisch verantwoord te zijn en het verleden niet anachronistisch te benaderen, de vredesgedachte best van onderuit door verhalen te laten spreken.

Ook over toerisme en toerisme-plus heeft het Vredesinstituut een bijdrage geleverd. Het instituut is blij dat het versterken van de vredesgedachte bij de herdenking van WOI en de aandacht voor de inhoudelijke invulling van het herdenkingsproject terugkomen in de beleidsnota Buitenlands Beleid. Het wees er vroeger al op dat het domeinoverschrijdend potentieel van het project niet helemaal werd benut. In de huidige beleidsnota Toerisme worden promotie van en communicatie over Flanders Fields als toerismeproject duidelijk benadrukt, maar de terughoudendheid mag niet vergeten worden. Wat uit deze herdenking werd geleerd, kan een aanleiding zijn om in de toekomst te kijken naar de omgang met andere episodes uit het verleden.

3.2. Vredestoets voor het Vlaams buitenlands beleid

Een volgend punt dat heer Baum aanhaalt betreft de vredestoets van het Vlaams buitenlands beleid. Vlaanderen is bevoegd op basis van het principe 'in foro interno, in foro externo': waar Vlaanderen binnenlands voor bevoegd is, daarvoor is het ook buitenlands bevoegd. De spreker noemt Landbouw, Onderwijs, Mobiliteit en Economie als beleidsdomeinen die een belangrijke rol te spelen hebben op internationaal niveau. Op sommige vlakken is het Vlaams beleid proactief, met name op het vlak van commerciële en economische belangenbehartiging, maar voor vrede en veiligheid ziet het Vredesinstituut nog ruimte in het Vlaams buitenlands beleid.

Het instituut wil het parlement en de Vlaamse overheid ondersteunen bij het uitzetten van meer waardegedreven beleidslijnen en bij het omzetten van deze engagementen in de praktijk. Het is goed dat de beleidsnota een sterke normatieve aanzet geeft, maar nu komt het erop aan die ook te vertalen in de praktijk. Ondertussen kreeg het instituut de opdracht tegen juni 2015 een blauwdruk met verschillende opties te maken voor de ontwikkeling van een

Vlaams Trauma- en Transformatienetwerk. Het initiatief in kwestie is ook opgenomen in de beleidsnota Buitenlands Beleid van de minister-president, die academische expertise zinvol wil inzetten in buitenlands beleid en deze met name wil gebruiken om in (post-)conflictgebieden mensen te helpen op drie niveaus: medisch, sociaalpsychologisch en bestuurlijk.

3.3. Controle op wapens en wapenhandel

Verder blijft het instituut vanzelfsprekend bezig met de controle op wapens en wapenhandel. Het uitreiken van vergunningen voor de in-, uit- en doorvoer van strategische goederen is een bevoegdheid waarin het Vlaams buitenlands beleid en de verantwoordelijkheden inzake vrede en veiligheid bijzonder concreet worden. Het is een bevoegdheid die ook onder het werk van deze commissie valt. De overheid moet zoeken naar een evenwicht tussen economische belangen, veiligheidsaspecten, strategische implicaties en ethische overwegingen. Het Vredesinstituut wil in deze ondersteuning bieden voor een adequate regulering van de handel in wapens en producten voor tweërlei gebruik.

De spreker geeft twee concrete voorbeelden. Het Vlaamse Wapenhandeldecreet van 2012 vormt in Vlaanderen het wettelijke kader voor controle op wapenhandel. Het is belangrijk om binnen dat wettelijke kader transparantie en parlementaire controle te waarborgen en het politieke debat over eindgebruik te blijven voeren. Op 11 december zal het instituut zijn jaarrapport over de Vlaamse wapenhandel in 2013 voorstellen in het parlement. Uit dat rapport blijkt hoe groot de impact van het Wapenhandeldecreet is. Heel kort gezegd zou kunnen worden gesteld dat het Wapenhandeldecreet weliswaar een mooi regelgevend kader biedt, maar dat het toepassingsgebied daarvan niet altijd even duidelijk is. Het instituut is dan ook blij dat de minister-president, bevoegd voor wapenhandel, in zijn beleidsnota een evaluatie van het decreet in het vooruitzicht stelt, waarin het als onafhankelijke onderzoeksinstelling een rol wil spelen.

Niet alleen de buitenlandse handel in wapens vormt een uitdaging. Het Vredesinstituut zet ook in op problemen met vuurwapens in de eigen samenleving. Het instituut heeft daar al veel pionierswerk over verricht, ook op het niveau van België en Europa, waar geen grenscontrole meer bestaat.

3.4. Omgaan met samenlevingsconflicten

Conflicten, spanningen en meningsverschillen zijn inherent en eigen aan samenleven, maar zinloos geweld op straat of school, radicalisering van jongeren, agressie op het openbaar vervoer en stadsrellen vormen wel degelijk een reële uitdaging. In de toekomst wil de heer Baum in deze commissie dan ook vooral dieper ingaan op de bijdrage die het Vlaamse beleidsniveau kan leveren in de omgang met radicalisering.

3.5. Vooruitblik op de nieuwe legislatuur

Ter afsluiting van zijn betoog blik de spreker vooruit. Het Vredesinstituut staat voor een interessant en nieuw hoofdstuk in zijn ontwikkeling. De nieuwe legislatuur brengt vanaf januari 2015 een nieuwe raad van bestuur, die een strategisch beleidsplan voor de volgende jaren zal uitwerken. Het instituut is zeer geïnteresseerd in het antwoord van deze commissie op de vraag hoe Vlaanderen met zijn bevoegdheden kan bijdragen aan vrede bij ons en wereldwijd. Naast de bespreking daarvan is het instituut ook vragende partij voor meer verzoeken om onderzoek en advies, met dien verstande dat onderzoek tijd vergt maar ook overleg, omdat politieke vragen moeten worden omgezet in onderzoeksvragen. Het begin van een nieuwe legislatuur is daarvoor het uitgelezen moment.

II. Bespreking

1. Vragen en opmerkingen van de leden

De heer *Karim Van Overmeire* herinnert eraan dat de Eerste Wereldoorlog de vredesgedachte wortel deed schieten in brede lagen van de Vlaamse bevolking. Deze gedachte heeft Vlaanderen nooit meer verlaten. Hij is het ermee eens dat de herdenking terughoudendheid vereist, maar anderzijds sluit ze opportuniteiten voor de toeristische sector niet uit. In de praktijk zijn er ook maar weinig problemen en stelt hij oprechte belangstelling vast.

Hij feliciteert het instituut met het werk van de voorbije tien jaar. De adviezen waren altijd onderbouwd, ook al was hij het er niet altijd mee eens.

De veranderende regelgeving op verschillende niveaus, in het bijzonder het nieuwe Vlaamse Wapenhandeldecreet, vereist bijsturing, waarover de commissie samen met het Vredesinstituut moet nadenken. Hij hoopt dat de parlementsleden voldoende de weg naar het instituut vinden, ook buiten de verplichte jaarlijkse rapportering.

Hij pleit er wel voor dat het instituut nog eens zou nadenken over zijn standpunt dat radicalisering niet tot zijn kerntaken behoort en dat men de instrumenten ontbeert om ermee om te gaan. Men kan immers niet hier debatteren over de export van computerschermen en tegelijk een blinde vlek hebben voor de problematiek van het vertrek en de terugkeer van Syriëstrijders. Wat kan het Vlaams Vredesinstituut op dit moment bijdragen aan de oplossing van dit complexe probleem, waarmee we volgens het lid de komende jaren op permanente basis geconfronteerd zullen worden?

Ook de fractie van mevrouw *Tine Soens* feliciteert de spreker en zijn team voor het goede werk dat reeds geleverd werd.

Ook zij wijst op het belang van een grondige bespreking van het nieuwe Wapenhandeldecreet, gezien de verregaande gevolgen ervan. Zo worden op pagina 3 van het jaarverslag straffe uitspraken gedaan over de verminderde exportcontrole. Wapenhandel wordt bovendien steeds complexer, waardoor ook allerlei vormen van veiligheidstechnologie in het vizier komen.

Nadat het lid de kerncijfers over de in- en uitvoer van wapens heeft voorgelezen, informeert zij voor beide naar de verklaring van de stijging ten aanzien van het jaar 2011. Het gebrek aan voldoende rapportage over vergunningen, daadwerkelijke export en eindgebruik is alleszins verontrustend. Vooral de onbekendheid van dat laatste doet vrezen dat meer Vlaamse defensieproducten in het Midden-Oosten en de Maghreb terechtkomen, mogelijks via EU-lidstaten die niet dezelfde overweging maken als de Vlaamse overheid over mensenrechten, regionale stabiliteit of het verergeren van conflicten. Het lid citeert in dit verband de aanbeveling van het Vredesinstituut over wapenexport naar Arabische landen en stelt voor dat deze commissie daar verder werk van zou maken.

Voor welke zeven producten voor tweërlei gebruik werden vergunningen voor export naar Iran verleend en hoe werd dit gemotiveerd? Wat is de verklaring voor de verviervoudiging van de waarde van geweigerde export tegenover 2011? Hoe wordt de catch-allbepaling vandaag geïnterpreteerd, aangezien sinds oktober 2012 geen enkele vergunning meer werd uitgereikt op basis daarvan? Het is het onderzoeken waard of er producten zijn die voorheen onder de catch-all vielen maar nu niet meer op de gemeenschappelijke EU-lijst voorkomen.

Het lid wees eerder al op de inconsistentie en de inefficiëntie van het weigeringsbeleid, maar dat werd tot nu toe altijd ontkend door de minister-president en de administratie. Zij is dan ook blij dat ze het voorliggende jaarverslag kan inzetten om aan te tonen dat er wel degelijk een probleem is. Het signaleert dat individuele vergunningen voor de export van beeldcamera's naar Israël en Turkije werden geweigerd, terwijl tegelijk meerdere globale vergunningen werden uitgereikt voor dezelfde producten naar dezelfde bestemmingslanden, zonder enige beperking van eindgebruik, zodat uitvoer naar eerder geweigerde eindbestemmingen toch mogelijk werd. De verdubbeling van het aantal globale vergunningen roept overigens ook vragen op over de garanties die de Vlaamse overheid heeft met betrekking tot ongewenst eindgebruik.

Daarop vraagt mevrouw Soens of Vlaanderen een voortrekkersrol kan spelen in de internationale harmonisering van de controle van de doorvoer van strategische goederen, die volgens het instituut onontbeerlijk is voor een sluitend wapenexportbeleid. Welke tussenoplossing ziet de spreker desgevallend tussen enerzijds de huidige, beperkte definitie van doorvoer en anderzijds een alomvattende definitie, die voor serieuze administratieve last voor de bedrijven zou zorgen? Wat kan het parlement in deze doen?

Het lid stelt tot slot voor dat het instituut de commissie zou bijstaan in een grondige evaluatie van het decreet en het Dual-usebesluit.

De heer *Joris Poschet* vraagt wanneer de nieuwe samenstelling van de raad van bestuur aan het parlement wordt voorgelegd. Hoe worden de experts van de wetenschappelijke raad geselecteerd? Kan hun mandaat verlengd worden? Worden zij vergoed? Hoe worden de stageplaatsen bij het instituut bekendgemaakt en hoeveel aanvragen zijn er? Worden deze stagiairs vergoed?

Wat de herdenking van de Eerste Wereldoorlog betreft, informeert hij naar de planning voor na 2018. Hij suggereert dat het instituut niet alleen zou wachten op onderzoeksvragen maar ook zelf thema's naar voor zou schuiven. Heeft het instituut de problematiek van het geweld in een stedelijke context al behandeld in 2013?

Hij bepleit onderzoek naar antihanteerbaarheidsmechanismen en fragmentatiebommen en vraagt of het instituut daar al aanbevelingen over formuleerde. Waardegebonden beleidslijnen noemt het lid alvast interessant. Ten slotte vraagt hij of het instituut ook op eigen houtje adviezen over vrede en wapenhandel opstelt en in welke mate zulks gebeurt na vragen uit binnen- of buitenland.

Ook de heer *Wouter Vanbesien* noemt de mogelijke uitbouw van een waardegedreven buitenlands beleid zeer interessant als onderzoeksvraag. De realiteit is immers vaak dat morele waarden als mensenrechten, eerlijke handel en vredesopbouw botsen met economische belangen.

Hij vindt het voorliggende jaarverslag veel kritischer dan het vorige: het Wapenhandeldecreet wordt duidelijk te eng toegepast en daardoor is er te weinig controle. Het verslag bevat expliciete voorstellen tot aanpassing van het decreet, onder andere wat betreft doorvoer en export. De commissie mag die voorstellen niet naast zich neerleggen, oordeelt het lid.

De heer *Marc Hendrickx* is benieuwd naar het aangekondigde rapport over geweld in de stad. Is dat mogelijks de voorbode van een werking die meer gericht is op de lokale overheid? Iets wat het lid een interessant spoor vindt.

Aan de andere kant lijken ook de doelstellingen uit de beleidsnota Buitenlands Beleid hem heel wat uitdagingen te bieden. Is er recent nog gewerkt rond de

Arabische Lente en de evolutie in het Midden-Oosten of stelt het instituut dergelijk onderzoek in het vooruitzicht?

Mevrouw *Sabine de Bethune* heeft de indruk dat de controle op de wapenhandel strenger was toen die nog federaal gebeurde en pleit er dan ook voor het decreet grondig tegen het licht te houden. Zij kijkt in dat verband ook uit naar het reeds aangehaalde verslag dat daarover in december openbaar gemaakt zal worden.

Het siert de minister-president dat hij belang hecht aan een waardegedreven buitenlands beleid en haar fractie steunt hem daarin, ook al zijn de afwegingen in de context van buitenlandse handel niet eenvoudig.

Inzetten op trauma- en transformatienetwerken is insgelijks mooi, maar hoe past dat in het Vlaamse buitenlands beleid? Bij haar weten zijn er immers geen bilaterale relaties met post-conflictlanden. Ze wijst er daarenboven op dat model Noorwegen een groot budget en een diplomatieke traditie heeft. Welke instrumenten heeft Vlaanderen daarvoor?

Zij suggereert tot slot om onderzoek te doen naar de mogelijkheid van een draaiboek met passende rituelen voor alle overtuigingen, om ook na 2018 de herdenking van de Eerste Wereldoorlog levend te houden. Mevrouw de Bethune stelt voor om samen met de gemeenten, de provincies, de verenigingen en de wetenschappers op zoek te gaan naar goede praktijkvoorbeelden. Hier bestaat geen programma zoals in Groot-Brittannië, dat een enorm budget vrijmaakt om schoolkinderen naar de slagvelden van de Eerste Wereldoorlog te brengen voor een vormingstraject en daarna thuis getuigenis af te leggen. Het lid bepleit niet om hetzelfde te doen, maar wel om ook hier iets structureels in te bouwen, waarop de lokale overheden kunnen steunen.

De heer *Ward Kennes* constateert dat in het jaarverslag een aantal zaken staan die wijzen op mogelijke verbeteringen aan het decreet van 2012. Tegelijk attendeert hij de commissieleden echter ook op het overleg dat aan het decreet voorafging en de evenwichten die erin zitten. In afwachting van de voorstelling van het rapport over de wapenhandel in december noemt hij alvast het wegvallen van veel catch-allcontrole, de doorvoer, het verband tussen dual-useproducten en nucleaire proliferatie, en het eindgebruik.

Wat de wapenexport naar de Arabische wereld betreft, informeert hij of Vlaanderen en de FOD Buitenlandse Zaken elkaar consulteerden op grond van artikel 7 van het samenwerkingsakkoord. Wat waren de resultaten van dat overleg? Zit de Vlaamse vertegenwoordiger bij de EU in de raads werkgroep over conventionele wapenexport?

In het licht van de hoorzittingen die in januari 2015 in dit parlement gepland zijn over de problematiek van de Syriëstrijders, vraagt hij of het instituut, met zijn netwerk en internationaal erkende expertise, desgevallend voor gedegen, voorbereidende documentatie kan zorgen.

Mevrouw *Vera Jans* vraagt wat het instituut vorig jaar deed met betrekking tot stadsgemeenschappen en geweldpreventie. Wordt dat thema verder uitgediept of verwacht het eerst een adviesaanvraag?

Mevrouw *Güler Turan* vraagt of er ook andere conflictzones zijn buiten Syrië waar jongeren naartoe trekken. Ook zij sluit zich aan bij de vraag over de mogelijke rol van het instituut in de parlementaire behandeling van deze kwestie.

2. Antwoorden van de heer Tomas Baum

2.1. Samenstelling van de geledingen van het Vlaams Vredesinstituut

In antwoord op de vraag naar de samenstelling van de raad van bestuur, laat de heer *Tomas Baum* eerst en vooral opmerken dat het instituut zelf geen enkele vat heeft op de samenstelling daarvan. Het is het oprichtingsdecreet van het Vredesinstituut dat bepaalt welke geledingen samen zestien mensen sturen, die op hun beurt drie bijkomende leden coöpteren. Het is daarna het voltallige bestuur dat over de samenstelling van de wetenschappelijke raad beslist.

2.2. Stages bij het Vlaams Vredesinstituut

Omdat stagebegeleiding een behoorlijk arbeidsintensieve aangelegenheid is, stelt het instituut zich – nadat het een aantal aanvragen heeft verzameld – de vraag wie van de kandidaten het best gekwalificeerd is en wat zij voor de werking van het Vlaams Vredesinstituut kunnen betekenen. Sinds men selectiever is geworden, daalde het aantal aanvragen overigens tot tien à twaalf per jaar. Studenten werken kosteloos terwijl afgestudeerden een vrijwilligersvergoeding krijgen, met inbegrip van huisvesting ingeval het buitenlanders betreft.

2.3. Selectie van adviesthema's en rechtstreekse adviesvraag vanuit het Vlaams Parlement

De heer Baum onderstreept dat de raad van bestuur autonoom zijn werk oriënteert en secretariaat aanstuurt. Op vraag van de heer *Karim Van Overmeire* vult de heer *Tomas Baum* aan dat tot nu toe twee keer gebruik werd gemaakt van de mogelijkheid dat een commissie rechtstreeks een vraag aan het instituut stelt, met name voor een advies over gendergeweld en een onderzoek naar de macro-economische impact van militaire investeringen. In het verlengde daarvan verklaart de heer Baum zich overigens ook gaarne bereid de commissie de primeur te geven van de voor december voorziene voorstelling van het hoger reeds genoemde jaarrapport over de Vlaamse wapenhandel in 2013.

2.4. Het Vlaamse Wapenhandeldecreet van 2012

Het Wapenhandeldecreet steekt, zoals gezegd, goed ineen, maar het probleem zit in de uitvoeringsbesluiten, die, anders dan in de buurlanden, vrijwel alle goederen onder algemene vergunningen voor intra-Europese export doen vallen. Het instituut stelt verder ook vast dat de geherformuleerde catch-all voor militaire goederen helemaal niet meer wordt toegepast. De weigeringen voor Iran zijn het gevolg van de ten aanzien van dat land afgekondigde staat van verhoogde waakzaamheid, waarbinnen een specifieke catch-allclausule werd opgelegd.

De spreker onderstreept verder dat het instituut werkt met publieke data en dus nergens bevoorrechte toegang toe heeft. Het ontsluit die data wel systematisch in een makkelijk consulteerbaar elektronisch bestand, wat analyse vergemakkelijkt. Hooguit levert een gericht telefoongesprek occasioneel wat bijkomende informatie op. Maar het Vredesinstituut heeft dus zeker geen geprivilegieerde positie.

De iets meer gediversifieerde controle van de invoer van vuurwapens – vanwege het belang dat wordt gehecht aan binnenlandse veiligheid – verklaart gedeeltelijk de hogere cijfers. Daar staat dan weer tegenover dat het volume van de vergunde export daalde.

Het transparantieprobleem bij het eindgebruik is een gevolg van een foute assumptie. De spreker legt uit dat de Europese Unie weliswaar zelf inderdaad een veiligheidsgemeenschap is, maar geen gedeeld buitenlands en veiligheidsbeleid heeft. Dat wordt onder andere goed aangetoond in het rapport over de Arabische Lente van onderzoeker Nils Duquet, dat nog maar recent samen met SIPRI werd geactualiseerd ten behoeve van de Engelse vertaling.

In antwoord op een aanvullende vraag van de heer *Wouter Vanbesien* bevestigt de heer *Tomas Baum* dat het instituut inderdaad adviseert om over te gaan tot de aanpassing van het Wapenhandeldecreet op het punt van doorvoer. Op dit moment is er immers alleen controle bij overlading, waarmee het decreet tegemoetkomt aan de finaliteit van de douane, die exportcontrole als minder centraal en vanzelfsprekend ziet dan de taxatie van invoer.

2.5. Herdenking van de Grote Oorlog

Naar aanleiding van de herdenking van de Grote Oorlog heeft het instituut weer heel wat bijgeleerd, maar de spreker wacht af wat de nieuwe raad van bestuur daarover beslist. Hijzelf pleit bij de valorisatie van een en ander alvast voor voorzichtigheid met de instrumentalisering van de geschiedenis voor hedendaagse doelstellingen. Als vrucht van het participatieve onderzoek voor deze herdenking noemt hij in dat verband het concept van meerstemmigheid. Het instituut denkt vanzelfsprekend ook na over het inzetten van dergelijke lessen op andere domeinen, maar de Tweede Wereldoorlog bespreekbaar maken zal, onder andere gezien de problematiek van de collaboratie, mogelijks minder evident zijn in de Belgische context. Een andere denkrichting is die van de evenzeer gewelddadige koloniale geschiedenis.

Daarop inpikkend verklaart mevrouw *Sabine de Bethune* dat voor die andere thema's nog ruim tijd is. Ze wil eerst de herdenking van 14-18 degelijk verder op de sporen gezet zien.

2.6. Problematiek van de Syriëgangers

Wat de problematiek van de terugkerende Syriëstrijders betreft, herinnert de heer *Tomas Baum* aan de historische parallel met de Spaanse Burgeroorlog. Verder stelt hij de toch wat paradoxale reactie vast dat sommigen, anders dan voor andere conflictgebieden, niet willen investeren in ontwapening, demobilisatie en re-integratie in de eigen gemeenschap. Uit het nog niet gepubliceerde onderzoek over stadsrellen blijken verder nog andere wegen dan preventie en repressie, hoewel dat op zich al een rijk onderscheid is. Zo spelen overheidscommunicatie, politieoptreden en ruimtelijke ordening een belangrijke rol. Hij pleit er dan ook voor om van radicalisering een even verfijnd beeld te tekenen.

In dat verband laat de spreker tegelijk nog opmerken dat één onderzoeker niet op twee maanden tijd het hele debat kan voorbereiden. Bijkomend geeft hij nog mee dat hij van plan is om in februari-maart 2015 een conferentie te organiseren die op het potentieel van de Vlaamse beleidsdomeinen inspeelt. Authentiek, primair onderzoek voeren op basis van de daaruit voortkomende vragen, zal vervolgens echter ook al gauw een tot twee jaar duren.

Rik DAEMS,
voorzitter

Tine SOENS,
verslaggever

Gebruikte afkortingen

ATT	Arms Trade Treaty
EU	Europese Unie
FOD	Federale Overheidsdienst
SERV	Sociaal-Economische Raad van Vlaanderen
SIPRI	Stockholm International Peace Research Institute
VLIR	Vlaamse Interuniversitaire Raad
WO I	Wereldoorlog I